

Sote-uudistus – järjestämisvastuu ja monituottajuus

Sote-järjestämislaissa määritellään nykyistä tarkemmin sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen järjestäjän rooli, vastuu ja velvoitteet. Hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen sisältyy vastuu asukkaan oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta.

Hallituksen esityksen mukaan Suomeen muodostetaan 21 hyvinvointialuetta, joille siirretään kuntien ja kuntayhtymien vastuulla nykyisin olevat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät. Uudenmaan erillisratkaisun perusteella Uudellamaalla on neljä hyvinvointialuetta sekä Helsingin kaupungille jäisi edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu. Lisäksi palvelujen järjestämisestä vastaa erikoissairaanhoidon osalta HUS-yhtymä. Terveydenhuollon järjestämisvastuu jakautuu laissa ja järjestämissopimuksessa erikseen määriteltävällä tavalla alueen hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin sekä HUS-yhtymän välillä.

Järjestämisvastuuseen sisältyy vastuu lakisääteisistä tehtävistä, päätöksenteko, tuottamisen valvonta, palvelujen yhteensovittaminen ja viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttö. Palvelujen lisäksi kuuluu vastuu mm. ennaltaehkäisevästä sosiaali- ja terveydenhuollosta, koulutus- ja tutkimustoiminnasta, poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin varautumisesta sekä huoltovarmuudesta.

Hyvinvointialue voi hoitaa tehtävät itse, sopia järjestämisvastuun siirtämisestä joidenkin tehtävien osalta toiselle hyvinvointialueelle tai joidenkin

tehtävien järjestäminen voidaan koota yhdelle tai useammalle hyvinvointialueelle. Hyvinvointialue voi järjestää palveluja toisen hyvinvointialueen alueella vain, jos se toimii yhteistyössä tai -toiminnassa kyseisen hyvinvointialueen kanssa.

Pelastustoimessa hyvinvointialueen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia ja muita uhkia. Palvelutasoa määriteltäessä, on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa ja niihin varautuminen. Pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla, ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

Uudenmaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä säädettäisiin erillinen laki, jonka mukaan neljällä hyvinvointialueella ja Helsingin kaupungilla on järjestämisvastuu sosiaali- ja terveydenhuollosta ja HUS-yhtymä järjestäisi sille lailla säädetyt erikoissairaanhoidon tehtävät. Lisäksi HUS-yhtymälle voidaan siirtää tehtäviä HUS-järjestämissopimuksella. Myös pelastustoimen järjestämisvastuu on Uudenmaan hyvinvointialueilla ja Helsingin kaupungilla.

Hyvinvointialueen järjestämisvastuu

Järjestämisvastuuseen sisältyy

- vastuu lakisääteisistä tehtävistä
- päätöksenteko sote-palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta, palvelujen tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä ja tuottamistavoista
- vastuu asiakkaan palvelujen yhteensovittamisesta eri toimijoiden kesken
- tuottamisen valvonta
- viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttäminen (julkisen vallan käyttö)
- vastuu palvelujen lisäksi mm. ennaltaehkäisevästä sosiaali- ja terveydenhuollosta, koulutus- ja tutkimustoiminnasta, poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin varautumisesta sekä huoltovarmuudesta

Hyvinvointialueella oltava

- riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä niin, että alue pystyy huolehtimaan asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesta sosiaali- ja terveystalouden saatavuudesta kaikissa tilanteissa
- palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö ja muu henkilöstö
- hallinnassaan asianmukaiset toimitilat, toimintavälineet ja muut tarvittavat toimintaedellytykset
- järjestämisvastuunsa toteuttamisen edellyttämä riittävä oma palveluntuotanto

Hyvinvointialueella on oltava riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistehtävistään kaikissa tilanteissa mukaan lukien häiriö- ja poikkeustilanteet. Oman palveluntuotannon osalta ei edellytetä ylikapasiteetin ylläpitoa. .

Ostopalvelut ja vuokratyövoiman käyttö

Monituottajuus on edelleen mahdollista lainsäädännön reunaehdot huomioiden. Yksityisiltä palveluntuottajilta voidaan hankkia kaikkia palveluja, joiden hankkimista ei ole erikseen laissa kielletty. Palvelujen tuottamisessa voidaan käyttää edelleen myös palveluseteliä. Palvelusetelilaki on tarkoitus uudistaa jatkossa erikseen.

Hyvinvointialue voi hankkia asiakkaalle annettavia sosiaali- ja terveyspalveluja yksityiseltä palveluntuottajalta sopimukseen perustuen, jos palvelujen hankkiminen on tarpeen tehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Hyvinvointialueen yhtiöt rinnastuvat sote-järjestämislaissa yksityisiin palveluntuottajiin tuottaessaan hyvinvointialueelle palveluja. Julkisomisteinen yhtiö ei ole rinnastettavissa viranomaistoimijaan.

Ostopalveluna hankittavien palvelujen on oltava sisällöltään, laajuudeltaan ja määrälliseltä osuudeltaan sellaisia, että hyvinvointialue pystyy huolehtimaan kaikissa tilanteissa järjestämisvastuunsa toteuttamisesta. Hyvinvointialue voi hankkia kokonaisuudessaan lääketieteelliset tai hammaslääketieteelliset tukipalvelut sekä niihin liittyvän erityisosaamisen, jos se on tarpeen tukipalveluiden laadun, osaamisen ja kustannustehokkuuden turvaamiseksi.

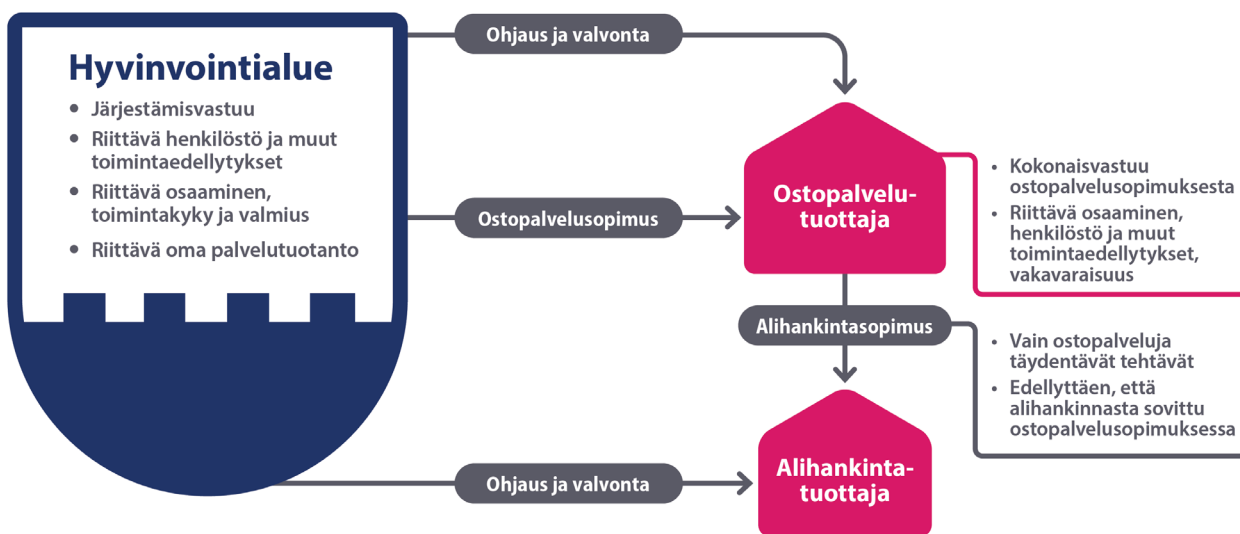
Ostopalveluna ei saa hankkia järjestämisvastuun toteuttamiseen kuuluvia tehtäviä, julkisen vallan käyttöä sisältäviä palveluja (jollei muussa laissa erikseen toisin säädetä), sosiaalityötä, sosiaalipäivystystä, terveydenhuollon ympärivuorokautista päivystystä

eikä ensihoitopalveluun kuuluvia järjestämistehtäviä. Yksityisen palveluntuottajan palveluissa voidaan käyttää julkista valtaa, jos siitä on säädetty lailla erikseen (esim. lastensuojelulaissa ja kehitysvammalaissa säädetään rajoitustoimenpiteiden käytöstä).

Hyvinvointialueen palveluissa voidaan käyttää yksityiseltä palveluntuottajalta hankittua työvoimaa tai vuokratyövoimaa ostopalvelujen hankkimista vastaavin edellytyksin. Myös terveydenhuollon ympärivuorokautisessa päivystyksessä voidaan käyttää hankittua tai vuokrattua työvoimaa täydentävästi. Laajempi hankitun/vuokratun työvoiman käyttö ympärivuorokautisessa päivystyksessä on sallittua tilapäisesti tai henkilöstön saatavuusongelmissa.

Sosiaalihuollon asiakkaan palvelutarpeen arviointia ja päätöksentekoa sosiaalipalvelun antamisesta ei voi antaa yksityisen palveluntuottajan tai siltä hankitun taikka vuokratun henkilöstön tehtäväksi. Ostopalveluna annettavassa perusterveydenhuollossa ja sen yhteydessä toteutettavissa erikoissairaanhoidon palveluissa, jotka eivät vaadi erikoissairaanhoidon sairaala- tai poliklinikkaolosuhteita, voidaan sen sijaan tehdä hoidon tarpeen arviointia ja hoitoratkaisuja. Työvoimaksi hankittu/vuokrattu lääkäri tai hammaslääkäri voi edellä todetun lisäksi tehdä hoidon tarpeen arvioinnin ja hoitoratkaisuja myös ympärivuorokautisessa päivystyksessä sekä hoidettaessa erikoissairaanhoidon otettua potilasta.

Hyvinvointialue ja ostopalveluntuottajat

Hyvinvointialue voi hankkia sote-palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta sopimukseen perustuen lain puitteissa. Hyvinvointialue valvoisi yksityistä palveluntuottajaa ja alihankkijaa. Yksityinen palveluntuottaja valvoo ostopalvelusopimuksen mukaisia alihankkijoitaan.

Lähetteen erikoissairaanhoidon voi edelleen laatia jokainen lääkäri tai hammaslääkäri. Lähetteen saaneen potilaan erikoissairaanhoidon ottamisesta päättää hyvinvointialueen virkasuhteessa tai työsuhteessa oleva lääkäri tai hammaslääkäri. Työvoimaksi hankittu/vuokrattu lääkäri tai hammaslääkäri voi päättää potilaan ottamisesta erikoissairaanhoidon. Hyvinvointialue voi arvioidaan asiakkaan hoidon tarpeen ja otettuaan asiakkaan sairaalaan tai sekä laadittuaan alustavan hoitosuunnitelman kullekin lääketieteen tai hammaslääketieteen erikoisalalle antaa yksityisen palveluntuottajan tehtäväksi kyseisellä erikoisalalla asiakkaan tarkemman hoidon tarpeen arvioinnin, hoitoratkaisujen tekemisen ja tarkemman hoitosuunnitelman laatimisen.

Voimaanpanolakiesityksessä säädetään myös ostopalvelua koskien sopimusten mitättömyydestä ja hyvinvointialueiden mahdollisuudesta irtisanoa sopimus sekä yksityisen mahdollisuudesta saada korvausta. Mitättömiä ovat sellaiset sopimukset ja sopimusehdot, joissa on sovittu sellaisista tehtävistä, jotka on sovittu sellaisista palveluista, joita ei voi ostaa. Lisäksi, mitättömiä ovat sellaiset sopimukset, joissa on ilmeisestä, että järjestämisvastuu puuttuu ja kyse tilanteista, joissa palvelusopimuksen taloudellinen arvo muodostaa merkittävän osuuden hyvinvointialueen käyttömenoista ja ostopalvelusopimuksen kohteena on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen näkökulmasta keskeinen tehtävä. Irtisanomisoikeus on riittävää omaa palvelutuotantoa koskevan edellytyksen osalta rajattu toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittävää tehtäväalaa taikka laajaa tehtäväkokonaisuutta koskeviin ostopalvelusopimuksiin.

Yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset

Yksityisen palveluntuottajan on täytettävä yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa ja yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa säädetyt edellytykset. Yksityisellä palveluntuottajalla on oltava hyvinvointialueen hankkimien palvelujen sisältöön ja laajuuteen nähden riittävä osaaminen, palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö sekä muut riittävät toimintaedellytykset.

Yksityisen palveluntuottajan on oltava riittävän vakavarainen, jotta se pystyy huolehtimaan toiminnasta, sen jatkuvuudesta ja lakisääteisten velvollisuuksiensa täyttämistä. Yksityisen palveluntuottajan on nimettävä toiminnasta vastaava vastuuhenkilö sekä toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden riittävä määrä toimintokohtaisia vastuuhenkilöitä. Yksityisen palveluntuottajan mahdollisen aikaisemman toiminnan asiakas- tai potilasturvallisuuspuutteet ja varallisuusperusteiset vaatimukset huomioidaan viimeiseltä kolmelta vuodelta.

Yksityinen palveluntuottaja voi hankkia alihankintana omaa toimintaansa täydentäviä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai omaa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöään täydentävää työvoimaa. Alihankintana voi hankkia esimerkiksi eri sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden antamia palveluja tai työvoimaa. Alihankintojen edelleen ketjutus ei ole sallittua.

Hyvinvointialue valvoo yksityistä palveluntuottajaa ja tämän alihankkijaa. Yksityinen palveluntuottaja valvoo myös osaltaan alihankkijoitaan. Palvelujen hankintamenettelyyn sovelletaan hankintalakiä, jota sote-järjestämislaki täydentää.

Lisätietoja:

osastopäällikkö
Kari Hakari, STM
p. 02951 5163642
etunimi.sukunimi@stm.fi

hallitusneuvos
Auli Valli-Lintu, STM
p. 02951 63463
etunimi.sukunimi@stm.fi